

Nr Wyb.010/III-2/1/89

I N F O R M A C J A Nr 1

o wynikach badania terenowego stanu prac wyborczych przeprowadzonego w województwach, w dniach 27-29 kwietnia br.

Przedmiotem badań inspekcji były sprawy dotyczące:

- podania do wiadomości wyborców tekstu uchwały Rady Państwa z dnia 13 kwietnia 1989 r. w sprawie okręgów wyborczych dla wyborów do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz liczby, numerów i przeznaczenia mandatów w tych okręgach,
- powołania okręgowych oraz wojewódzkich komisji wyborczych,
- określenia przez okręgowe komisje wyborcze przy numerze każdego z mandatów jego przeznaczenia odpowiednio do wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej dotyczących zachowania kolejności zawartej w uchwale Rady Państwa oraz projektów stosownych obwieszczeń w celu niezwłocznego podania tych ustaleń do wiadomości wyborców,
- utworzenia obwodów głosowania, tj. ustalenia ich numerów i granic oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych i przygotowania obwieszczeń w tej sprawie,
- zapewnienia warunków obsługi organizacyjno-technicznej okręgowych i wojewódzkich komisji wyborczych,
- prac związanych ze sporządzeniem spisów wyborców.

Podczas wyjazdu inspektorzy dotarli do wszystkich województw i zwizytowali 102 jednostki stopnia podstawowego, w tym miasta - stanowiące siedziby okręgowych komisji wyborczych.

Generalnie dokonane ustalenia wskazują na właściwy tok prac przygotowawczych do wyborów, a nawet pewne wyprzedzenie podjętych

czynności w stosunku do ustalonych terminów.

1. Zgodnie z kalendarzem wyborczym do 25 kwietnia br. nastąpiło podanie do wiadomości wyborców tekstu uchwały Rady Państwa z dnia 13 kwietnia 1989 r. w sprawie okręgów wyborczych dla wyborów do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz liczby, numerów i przeznaczenia mandatów w tych okręgach. Sposób wykonania obwieszczeń i ich rozplakatowania został w wyprzedzającym terminie przekazany przez Kancelarię Rady Państwa.

Jak wykazała kontrola, dyspozycje te zrealizowano prawidłowo. Wyjątek stanowi województwo gdańskie, w którym obwieszczenia rozplakatowano w dniu 27 kwietnia br., tj. w dwa dni po terminie. Dla zapewnienia terminowego i komunikatywnego rozplakatowania obwieszczeń, w wielu województwach wydano szczegółowe zalecenia dotyczące miejsc plakatowania oraz wykorzystania obwieszczeń w toku całej kampanii wyborczej.

Stosownie do tych zaleceń w województwach do dnia 25 kwietnia br. wykorzystano około 50 % nakładu obwieszczeń rezerwując pozostałą część do dalszego rozplakatowania szczególnie w okresie do 10 maja przeznaczonym do zgłaszania okręgowym i wojewódzkim komisjom wyborczym kandydatów na posłów i senatorów oraz bezpośrednio przed dniem wyborów.

Obwieszczenia rozmieszczano najczęściej w miejscach wyznaczonych na ogłoszenia, w witrynach sklepów i punktów usługowych, siedzibach urzędów oraz na tablicach ogłoszeń u sołtysów. Treść obwieszczeń spopularytowano również w lokalnej prasie oraz lokalnych programach radia i telewizji.

Sposób i terminowość rozplakatowania obwieszczeń kontrolowany był przez pełnomocników wojewodów oraz członków wojewódzkich biur wyborczych.

Nie stworzono natomiast systemu kontroli w województwie stołecznym warszawskim (teren miasta Warszawy był kontrolowany) oraz w województwie łódzkim, a np. w woj. gdańskim kontrole zaprogramowano dopiero od 2 maja, czyli po terminie wynikającym z kalendarza wyborczego.

Kontrole, które przeprowadzili inspektorzy Państwowej Komisji Wyborczej w 102 jednostkach stopnia podstawowego ujawniły:

- brak obwieszczeń na terenie gmin Kunice i Prochowice w województwie legnickim oraz miasta Chodzież i gminy Kaczory, woj. pilskie.

W wyniku interwencji nieprawidłowości te zostały wyeliminowane.

2. Stosownie do dyspozycji art.34 ust.2 Ordynacji wyborczej do Sejmu PRL prezydium wojewódzkich rad narodowych, z zachowaniem terminu wynikającego z kalendarza wyborczego, tj. do 27 kwietnia br. powołały okręgowe komisje wyborcze.

Komisje te w liczbie 108 powołano zgodnie z wynikającym z Ordynacji wyborczej trybem, spośród wyborców wysuniętych przez wojewódzkie władze organizacji politycznych i społecznych lub ich porozumienia.

Na tych zasadach i w w/w trybie zgodnie z art.5 ust.1 Ordynacji wyborczej do Senatu PRL powołano również 49 wojewódzkich komisji wyborczych.

Składy liczbowe zarówno w okręgowych jak i wojewódzkich komisji wyborczych ukształtowane zostały w granicach przewidzianych w art.33 ust.2 Ordynacji wyborczej tj. przewodniczący, 1-3 zastępców przewodniczącego, sekretarz i 8 do 12 członków.

W zdecydowanej większości województw zapewniono maksymalne składy liczbowe komisji wyborczych. W woj.ciechanowskim i legnickim komisje okręgowe i wojewódzkie liczą po 15 osób, a w woj.koszalińskim 16 osób. Jak wynika z informacji przekazanych przez inspektorów składy tych komisji mają być uzupełnione.

We wszystkich okręgowych komisjach wyborczych właściwych dla obwodów głosowania tworzonych w jednostkach wojskowych i MSW, w składach komisji zapewniono udział przedstawicieli Ludowego Wojska Polskiego.

Składy personalne okręgowych i wojewódzkich komisji wyborczych zostały spopularyzowane w miejscowej prasie oraz przez lokalne rozgłoszenie Polskiego Radia i telewizji.

W niektórych województwach np. w piotrkowskim dodatkowo informacje o powołaniu okręgowych i wojewódzkich komisji wyborczych i osobach wchodzących w ich skład przekazano do większych zakładów pracy.

Członkom komisji wyborczych wystawiono odpowiednie pisma - nominacje zawiadamiające o powołaniu ich w skład komisji. Wręczenia tych aktów powołania w skład komisji wyborczych dokonali prze-

wodniczący właściwych wojewódzkich rad narodowych na uroczystych spotkaniach.

Inspektorzy badali również zapewnienie pluralistycznego składu okręgowych i wojewódzkich komisji wyborczych oraz przywieźli wykazy składów osobowych tych komisji z zaznaczeniem udziału w komisjach przedstawicieli strony opozycyjno-solidarnościowej.

Po wyjaśnieniu rozbieżności wynikających pomiędzy ustaleniami inspekcji, a wykazami składów komisji i innymi sygnałami sporządzona została odrębna informacja charakteryzująca składy komisji. Generalnie jednak stwierdzić należy, iż we wszystkich komisjach okręgowych i wojewódzkich znajdują się przedstawiciele strony opozycyjno-solidarnościowej, chociaż udział ten jest zróżnicowany. Informacja na ten temat przedstawiona została w punkcie 1 posiedzenia.

3. Zgodnie z art.40 Ordynacji wyborczej do Sejmu PRL stosownie do ustalonej przez Radę Państwa dla poszczególnych okręgów wyborczych liczba mandatów przeznaczonych dla kandydatów członków PZPR, ZSL i SD, a także Stowarzyszenia "PAX", Unii Chrześcijańsko-Społecznej i Polskiego Związku Katolicko-Społecznego oraz dla kandydatów bezpartyjnych - wszystkie okręgowe komisje wyborcze dokonały na swych posiedzeniach wskazania przy numerze każdego z mandatów jego przeznaczenia.

Jak wykazała kontrola 14 okręgowych komisji wyborczych określając przy numerze każdego z mandatów w okręgu jego przeznaczenia nie uwzględniło kolejności ustalonej w uchwale Rady Państwa, tj. niezgodnie z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej. Dotyczy to okręgowych komisji wyborczych: Nr 18 w Częstochowie, Nr 19 w Lublińcu woj.częstochowskim, Nr 33 w Sosnowcu, Nr 34 w Jaworznie, nr 36 w Bytomiu, Nr 37 w Gliwicach, nr 38 w Chorzowie, Nr 39 w Tychach, Nr 41 w Rybniku woj.katowickie, nr 52 w Legnicy, Nr 53 w Lubinie woj.legnickie, Nr 77 w Poznaniu-Grunwaldzie, Nr 78 w Poznaniu-Nowym Mieście, Nr 93 w Stargardzie Szczecińskim.

Okręgowe komisje wyborcze ustalenia dotyczące przeznaczenia mandatów opublikowały w stosownych obwieszczeniach zgodnych z wzorem zamieszczonym w Wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej

z dnia 20 kwietnia 1989 r. Obwieszczenia te rozplakatowano w okresie od 25 do 30 kwietnia br. W woj.krakowskim, łódzkim i poznańskim obwieszczenia o numerach mandatów i ich przeznaczeniu zaplanowano wywiesić w dniach 4 i 5 maja br.

Informacje o przeznaczeniu poszczególnych mandatów w okręgach wyborczych w wielu województwach, niezależnie od obwieszczeń, zamieściła lokalna prasa. Niektóre okręgowe komisje skorzystały z innych środków masowej informacji dla przekazania wyborcom swoich ustaleń w tym zakresie np: w woj.płockim przez radiowęzły zakładów pracy, a w woj.bielskim, wrocławskim i szczecińskim - za pomocą regionalnych ośrodków radia i telewizji.

Stosownie do postanowień regulaminów komisji wyborczych, w celu stworzenia stałego systemu kontroli prac wyborczych wojewódzkie i okręgowe komisje wyborcze na pierwszych posiedzeniach powołały własną inspekcję z osób delegowanych przez wojewódów.

Wyjątek stanowi w tej dziedzinie województwo stołeczne warszawskie, w którym komisje mimo przedstawionych propozycji na utworzenie własnej inspekcji nie wyraziły zgody.

Należy podkreślić, że osoby wchodzące w skład inspekcji zostały przeszkolone w zakresie prawa wyborczego, a w niektórych województwach przed otrzymaniem pełnomocnictw komisji nadzorowały prace techniczno-organizacyjne w jednostkach stopnia podstawowego jako pełnomocnicy wojewódów i wojewódzkich biur wyborczych. Obecnie inspektorzy tych komisji kontrolują przebieg prac wyborczych w jednostkach stopnia podstawowego.

- 4. Zgodnie z art.15 ust.1 Ordynacji wyborczej, prezydium rad narodowych stopnia podstawowego, na wniosek terenowych organów administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia podstawowego, tj.: naczelników gmin, miast i gmin, miast oraz dzielnic i prezydentów miast tworzą obwody głosowania.

Jak wykazała kontrola we wszystkich województwach prezydium rad narodowych stopnia podstawowego, zgodnie z zasadami określonymi w art.14 Ordynacji wyborczej, w terminie wynikającym z kalendarza wyborczego tj. 30 kwietnia br. utworzyły obwody głosowania.

W uchwałach podejmowanych w tej sprawie prezydya ustaliły numery i granice obwodów głosowania oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych.

Obwieszczenia podające do wiadomości wyborców uchwały właściwych prezydów rad narodowych stopnia podstawowego w sprawie numerów i granic obwodów głosowania oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych zostały rozplakatowane w terminie określonym w kalendarzu wyborczym tj. do 30 kwietnia br.

Łącznie, prezydya rad narodowych stopnia podstawowego utworzyły 22.411 obwodów głosowania, w tym 695 obwodów odrębnych w miejscach czasowego pobytu grup wyborców (głównie w domach pomocy społecznej i szpitalach).

Z ustaleń kontroli wynika, że przy podziale na obwody brano pod uwagę liczbę mieszkańców, odległość do lokali wyborczych oraz doświadczenia płynące z poprzednich kampanii wyborczych uwzględniając postulaty mieszkańców w tym zakresie.

5. Zgodnie z zaleceniami, dla stworzenia organizacyjno-technicznych warunków pracy okręgowych i wojewódzkich komisji wyborczych, a także dla zapewnienia prawidłowej koordynacji i kontroli prac przygotowawczych do wyborów we wszystkich województwach powołane zostały wojewódzkie biura wyborcze.

Na czele wojewódzkich biur stoją wicewojewodowie (w woj. stołecznym warszawskim, krakowskim i łódzkim - wiceprezydenci), a ich zastępcami są na ogół dyrektorzy biur wojewódzkich rad narodowych, lub dyrektorzy wydziałów organizacyjno-prawnych urzędów wojewódzkich.

Biura liczą od kilku do kilkunastu osób reprezentujących jednostki organizacyjne urzędów wojewódzkich i miejskich włączone w tok prac przygotowawczych do wyborów.

Wojewódzkie biura wyborcze mają przygotowane stosowne harmonogramy pracy i czynności wyborczych.

Do kontaktów i pomocy jednostkom stopnia podstawowego wydzielono grupy pełnomocników - odpowiedzialnych pracowników urzędów wojewódzkich.

6. Zadaniem inspekcji było również ustalenie stanu zaawansowania prac dotyczących sporządzenia spisów wyborców.

Z ustaleń wynika, że w województwach objętych spisami z wydruków PESEL prowadzone są prace związane z aktualizacją ewidencji ludności. Łącznie spisami z wydruków PESEL będzie objętych około 9.395 tys. mieszkańców z terenu całego woj. stołecznego warszawskiego, chełmskiego, lubelskiego i pilskiego oraz w części pozostałych 29 województw.

W 16 województwach nie przewiduje się spisów z wydruku PESEL (kaliskie, katowickie, koszalińskie, krośnieńskie, nowosądeckie, ostrołęckie, piotrkowskie, płockie, przemyskie, rzeszowskie, siedleckie, sieradzkie, suwalskie, szczecińskie, tarnobrzeskie, toruńskie). W województwach tych spisy sporządzane są metodą tradycyjną.

Organy ewidencji ludności w całym kraju wyposażone są w dostateczną ilość formularzy spisów wyborców, druków zaświadczeń o prawie do głosowania, druków powiadomień o objęciu wyborcy spisem w miejscu czasowego zamieszkania.

Według doniesień inspektorów przebieg prac związanych ze sporządzaniem spisów został poprzedzony szkoleniami pracowników organów ewidencji ludności i nie nasuwa żadnych zastrzeżeń.

* * *

Kolejne badania prac wyborczych inspekcja PKW przeprowadzi w dniach od 8 do 10 maja br. koncentrując swoją uwagę na przyjmowaniu przez komisje wyborcze zgłoszeń kandydatów na posłów i na senatorów oraz na ocenie prawidłowości powołania obwodowych komisji wyborczych.